

גליזון
באר
הכהנה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

בא

מכון
באר
האמונה

תוכן הענינים

פרשת בא

- א אלא אם כן מכריון מלמעלה - האמונה בהשגחה פרמית
- ב עמו אנוכי בצרה - לעולם אין הקב"ה מוניה את ברואיו
- ג אחד הוא אלקיננו - יזכור באחדותו בו יתלה תקוותו ומבטחו
- ד בחסדך במחתי יגל לבי בישועתך - ע"י האמונה והבטחון יצא ממצריו
- ה נצור לשונך - ענין שמירת הדיבור והלשון
- ו הנשמה לך - הגוף יהא נגרר אחר הנשמה ולא להיפך
- ז הנאהבים והנעימים - הזהירות בבין אדם לחברו בסור מרע ועשה טוב
- ח אין ייאוש - לעולם לא יתייאש מעצמו ומגאולתו
- ט וחמל והרחיב - יפתח אפילו פתח דק
- י שוכו בנים שובבי"ם - בת קול זו נועדה גם עבור הרחוקים ביותר

בלבנו להאמין על דרך העברה במקריות. ובכדי לצאת ממבוכה זאת אנו מחויבים להזכיר את 'יציאת מצרים' בכל יום, ולהאמין באמונה שלימה שהכל מאתו יתברך ואין אדם נוקף אצבעו מלמטה וכו', ומה מצעדי גבר כוננו, כל פסיעה ופסיעה ככונה מכוונת לנסתרות שלא אלוקינו. ...וע"פ דבריו ז"ל ביארתי דברי רז"ל (שבת לא.) 'אמונת זה סדר זרעים' - כי האמונה הוא סוד הזריעה להיות צומחת על ידה כל המידות טובות לאדם, ומתקיימן אצלו, כי לולא האמונה כל המדות טובות שבאדם אפי' מצד טבעו נכמשין ולא יעמדו ימים רבים.

ומפורש איתא ברמב"ן (בסוף הפרשה) וז"ל. ולכן יאמר הכתוב במופתים למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ... ואמר בעבור תדע כי אין כמוני בכל הארץ - להורות על היכולת, שהוא שליט בכל, אין מעכב בידו... א"כ האותות והמופתים הגדולים עדים נאמנים באמונת הבורא ובתורה כולה... ומן הנסים הגדולים המפורסמים (ביציאת מצרים וקריעת ים סוף בהם שידד הקב"ה מערכות שמים וארץ) אדם מודה בנסים הנסתרים שהם יסוד התורה כולה, שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכולם ניסים, אין בהם טבע ומנהגו של עולם. עלינו להתבונן בדבריו ולהשיבם היטב בפנימיות לבנו - שאין כל טבע בעולם אלא הכל בהנהגת

אלא אם כן מכריזין מלמעלה - האמונה בהשגחה פרטית

בפרשתן (יב נא) 'ויהי בעצם היום הזה הוציא ה' את בני ישראל מארץ מצרים על צבאותם, שומה עלינו להתבונן במהותה של 'גלות מצרים' ומה שייכים אנו ל'יציאת מצרים' בדורנו אנו, מה גם שהרי נצטוונו בפרשתן (יג ג) 'זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים', ועיי' בספר 'תשואות חן' להרה"ק רבי גדליה מליניץ זי"ע (פרשת וארא ד"ה והפליתי) שפרעה מלך מצרים היה מכחיש את ענין ה'השגחה פרטית', וז"ל. גלות מצרים היתה מה שהאמינו במקריות, שפרעה היה המושל, והיה מכחיש שהעולם מתנהג על פי השגחתו יתברך - הכל במשפט וצדק, והיה אומר שהעולם (ח"ו) כמנהגו נוהג על פי דרך הטבע, ולהיות שישראל היו נתונים אז תחת ממשלתו כמעט שנשקעו בזה אפם, כי נופת תטופנה שפתי זרה להטותם מעט מעט, שהגם שהיו מאמינים בהקב"ה התחילו להיות סוברים שהיא הנותנת מצד עצם גדולתו יתברך שהוא קדוש ומשרתיו קדושים לא נאות כבודו שיסתכל בעולם שפל כזה, וכמו שכתב הרמב"ם במורה נבוכים שכמעט נשקעו ישראל במבוכה זו.

ובאמת עדיין לא נטהרנו מכתם זה בכל הצורך, ועדיין מרקד בינינו היצר הרע, שמכנים הרהורים אלו

א. ויש לו לאדם 'להשים לבו' לקנות בנפשו את קנין האמונה והבטחון, כי בלא זה אף אם יראה עין בעין את יד ה' ימצא 'תירוצים' לומר כי אך מקרה הוא ולא מיד ה' בא לו, כביאורו של הגרי"ז מבריסק זצוק"ל האמור בפרשתן כשהזהיר משה על 'מכת בכורות', ויאמר משה, כה אמר ה' כחצות הלילה אני יוצא בתוך מצרים (יא ד), וברש"י, אמר משה 'כחצות הלילה' ולא 'בחצות הלילה' - שמא יטעו אצטגניני פרעה ויאמר, משה בדאי הוא. והדברים מבהילים, כי אנו עומדים ב'מכת בכורות' שם נאמר (שם ו) 'והיתה צעקה גדולה בכל ארץ מצרים, אשר כמוהו לא נהייתה וכמוהו לא תוסיף', וראו הכל את יד ה' המכה בהם, ואעפ"כ חשש משה רבינו שמא ידקדקו ב'שעה' ויאמרו אין זה מכוחו של מקום חלילה, כי הדבר לא היה מדוייק ברגעים כפי מורה השעות שבידם... כי מי שאינו מאמין לא יראה אף את הנגלה לנגד עיניו, בעוד שזה האוחז בפלך האמונה רואה את יד הבורא אף בנסתר מעיניו.

ב. ומביא שם הרב המוכיח ז"ל אשר שיחתו צריכין לימוד, לומר על דרך הלצה, בפסוק (שמואל א' כ כו) 'מקרה הוא בלתי טהור הוא', פירוש שכאשר מאמין ח"ו במקריות סימן הוא שודאי בלתי טהור הוא... וכבר המליצו קמאי שמקרה הוא אותיות רק - מה'.

ג. המשיל הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (עיי' 'הגדת רבי שלום' שבדרון, ד"ה קרע לנו את הים) ל'מומחה' שהיה עושה פסלים ובכל גלילותיו לא היה מומחה בדומה לו, במשך ששה חדשים עבד האיש ועשה פסל של סוס והעלה בידו דמות סוס שהיה נראה כאמיתי ממש, משגמר מלאכתו העמיד את ה'סוס' ברחוב העיר וישב על גביו כדי שעוברי אורח יתפעלו מעבודתו ומעשה אומן שהוציא מתחת ידו... מה רבתה פליאתו כי 'אין איש שם על לב' ואפילו אחד מהעוברים

ה'ב'חשבון מדוקדק לכל איש ואיש מבריותיו. והיא האמונה ב'השגחה פרטית' - שהקב"ה מנהיג כל פרט ופרט מעניני העולם כולו כרצונו על פי חשבון ותכלית. ובך איתא מהרה"ק רמ"מ מוויטעבסק זי"ע (פרי הארץ) בפרשתו) בבואו לבאר הטעם מדוע הכביר הקב"ה את לב פרעה ועבדיו ועשה בהם שפטים, שהיה הכל למען ישיחו בני ישראל בנפלאותיו וידעו כי ה' הוא האלוקים ואין עוד מלבדו, וכל העולם מתנהל בהשגחה פרטית ומדוקדקת. 'והנה באמת רחוק מרשעים, ויפג לבם להאמין השגחה פרטית כזו שאין אדם נוקף אצבעו, ואין שום עשב יבש ונעקר, ואין שום אבן נזרק, כי אם

ושבים לא שם לבו שיש כאן דבר פלא... הלה 'נפגע' מכך עד מאד, וילך לדרוש בעצת ידידיו מה חסרון יש בסוס הנכבד... ויאמרו לו אוהביו, טעות בידך, כי אדרבה, לרוב ה'אומנות' שבמעשי ידך להתפאר נראה הסוס כמו סוס רגיל ומה מקום יש בו להתפעלות, כדרך שאין עוברי אורח מתפעלים כשרואים סוס אמיתי ברחוב העיר, דהרי 'כמה סוסים איכא בשוקא'. ויעצוהו, שיקח את הפסל ויחתוך אותו לשנים, ובזה ישתוממו כל עוברי אורח כיצד אירע הדבר שעומד ברחוב סוס שנחצה לשנים... ורק אז יכירו וידעו שבעצם הוא רק פסל ולא סוס אמיתי, ויחשיבו את יגיעתו ואת מעשי ידיו.... והנמשל, הקב"ה ברא עולם ומלואו, ואנו מהלכים בו מבלי התפעלות כלל - בבוקר אנו רואים את השמש בגבורתו ובערב את צבאות השמים בתפארתם ואין איש שם על לב כי 'יש מנהיג לבירה' שברא את עולמו יש מאין בחכמה נפלאה עד מאד... מה עשה הקב"ה, שידד מערכות הטבע, הוציאנו ממצרים בעשר מכות, בקע את הים, אבל לא כדי שנסתכל בעצם הבקיעה ותו לא, אלא שנבין עי"ז שכל הבריאה המופלאה מעשי ידיו הם ונכיר את ה'בורא', כמו"כ קרע לנו את הים והוליינו ביבשה כדי שנדע בכל עת שאף ביבשה הננו כבתוך הים, כאותו פֶּסֶל שהיה צריך לחתוך את סוסו כדי שהאנשים יעמדו יתבוננו ויתפעלו. וזה המכוון בדברי הרמב"ן דהתכלית של כל הניסים המפורסמים הם לא רק כדי שנתפעל מהניסים עצמן, אלא דע"י כך נכיר בניסים הנסתרים שכל הנעשה בזה העולם בהנהגת הבורא נעשה.

ד. ידוע שהרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע היה מזהיר את חסידיו שבכל יום ויום ילמדו את דברי הרמב"ן הללו. ה. הא למה הדבר דומה לאדם שחש בגרונו, ונתן לו הרופא 'כדור' חמוץ וחרוף למצוץ, שהוא יעזור לו להעביר את כאביו, אולם הלה בלע את הכדור מבלי למצוץ - פשיטא שלא הועיל לו מאומה, והכי נמי צריך 'למצוץ' את סיפור ה'מכות' האותות והמופתים, וכל המאריך בסיפור יציאת מצרים הרי זה משובח.

ו. לפני כשבוע נסתלק בארה"ק בעיר 'מודיעין עילית' יהודי יקר של"ע סבל הרבה יסורים בימי חייו, היהודי הנ"ל עלה לפני שנים רבות מארה"ב והתיישב בירושלים, עד לפני כמה שנים כשנפטרה זוגתו ל"ע ומצב בריאותו החל יורד מטה אז עבר האיש לדור בסמיכות לבניו במודיעין עילית.

באותם הימים פנו בני משפחתו להעתיק את ה'אדרעס' (כתובת מגוריו) שלו המופיע ברישומי האוכלוסין (בתעודת הזהות) מירושלים למודיעין, אך משום מה, לפליאתם צצו בכל פעם עיכובים שונים ומשונים, ראשונה היה ה'משרד' (אפיס) שלהם סגור, בשנית לא חש היהודי בטוב וכו' וכו', עד שנתייאשו מכך בני המשפחה והשאירו את האדרעס שלו כתובה בעיה"ק ירושלים אף שבפועל היה מדורו במודיעין עילית.

בשבוע שעבר נסתלק אותו יהודי ז"ל לבית עולמו. מיד החלו בני משפחתו לתור אחר 'חלקה' כדי שיוכלו לקברו בסמיכות לרעייתו ע"ה שנפטרה כמה שנים קודם, ומנוחתה כבוד בהר המנוחות, כידוע אין ההר שם משופע במקומות קבורה ריקים ולכן תנאי ראשון הוא שיהא הנפטר מ'בני ירושלים', וכאן נתגלית יד ההשגחה המופלאה שסיבב הקב"ה לפני כמה וכמה שנים ב'עכובים' שונים לדבר פשוט כל כך - שלא יוכלו להעתיק את האדרעס שלו למודיעין, ובזכות זה (כשנשלח לחברה קידשא צילום של הת.ז. שלו) הוכר האיש כתושב ירושלים ומיד קיבל חלקה בעיה"ק ירושלים באחד מהמקומות האחרונים שבאותה 'חלקה' בסמיכות לרעייתו כרצון בני המשפחה (בתוספת המשך השגחה מופלאה נוספת ואכמ"ל) והדברים מופלאים. ללמדך, שפעמים חרה אפו של האדם, אוי, אוי, מדוע גרע מזלי, ואף דברים קטנים ופשוטים אין בידי 'לסדר' ואינו נח ושקט כל עוד לא יגיעו הדברים לידי ה'סדר' שהוא העלה בדמיונו שכך וכך צריך להיות, לזה אמרינו, השקט סערת רוחך, תנוח בשלום על משכבך, יש מנהיג לבירה, יש בעל הבית היודע את אשר לפניו, ראייתו עמוקה וארוכת טווח פי אלפי אלפים מראייתך והשקפתך, הכנע עצמך לפניו וטוב לך בזה ובבא, יבוא יום ותודה על האמת כי הכל היה לטובה.

עם אבותינו בהוציאם ממצרים, וכדאיתא ברמב"ן (שמות י בד"ה וכתב) על הפסוק (י יט) 'לא נשאר ארבה אחד בכל גבול מצרים', וז"ל. כתב רבינו חננאל בפירושו התורה שלו, מעת עתירת משה רבינו ועד עכשיו אין ארבה מפסיד בכל מצרים, ואם יפול בארץ ישראל ויבוא ויכנס בגבול מצרים אינו אוכל מכל יבול הארץ כלום עד עכשיו. ואומרים כי זה כבר ידוע הוא לכל. בא וראה, כי בצפרדע אמר (לעיל ה ה) 'רק ביאור תישארנה', ולפיכך נשאר אלתמצח עד עכשיו, אבל בארבה כתיב 'לא נשאר ארבה אחד בכל גבול מצרים', ועל זה נאמר (תהלים קה ב) שיחו בכל נפלאותי. עד כאן לשון הרב.

בזמן ומקום הראוי לו, ואין שום תנועה גדולה וקטנה מן הצמצום הראשון עד שפל המדרגות שבארץ ותחת לארץ, הכל מאתו יתברך כפי חכמתו בשמו ולכבודו לגלות אלקותו וחכמתו ומדתו יתברך, עכ"ל. ולכן מצות 'זכירת יציאת מצרים' היא מצווה תמידית, כדי שנוכח תמיד מה שנתגלה בניסי יציאת מצרים כי הוא הבורא תקיף ובעל היכולת וכל מערכות שמים וארץ בידו הם, וברצונו ישדד אותם לתכלית הנרצה.

עוד מצינו במעלתה של זכירת יציאת מצרים, כי יקר בעיני ה' הדיבורים בגודל הניסים והנפלאות שעשה

ז. לא די לנו בזכירת יציאת מצרים אחת בשנה – בחג הפסח, אלא נצטוונו 'למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך' (דברים טז א), ובטעם הדבר, כי כן הוא בכל ענייני רפואה, יש רפואות שמספיק לקחתם אחת לתקופה ארוכה, ויש שנצרך לו מידי יום ביומו, כי ה'חזיק' לגוף האדם ב'ויטאמין' (ויטמין) וכדו' די בפעם אחת לכמה ימים – כל חד וחד לפי עניינו, לאידך, ה'לחם' נצרך לאדם מדי יום ביומו, ולעניינו, מועדי השנה הם כדוגמת 'ויטאמינים' שהשפעתם מיום המועד אל כל השנה, מיום הקדוש שואב האדם טהרה לנפשו לכל השנה, וכן ימי חג הסוכות או חג הפסח השפעתם נמשכת עד אחרית שנה, אך מצוות 'זכירת יציאת מצרים' על האדם לקיים בתמידות, כי ה'אמונה' היא לחם חוקו של כל יהודי באשר הוא, ומבלעדיה חייו אינם חיים. ויעמיק בניסי יציאת מצרים ובנפלאות ה' – לא באמירה ובהבנה מקופיא, אלא ילמדם ב'שנים מקרא ואחד תרגום' – לתרגם את הדברים ללבו, שלבו יתמלא באמונה טהורה וזכה בריבון העולמים.

וכן אמר הקרא (חבוק ב ד) 'וצדיק באמונתו יחיה', שלא כתיב 'באמונתו יאכל', כי במידי ד'אכילה' מספיק לאדם שיאכל כמה פעמים משך היום, אבל ב'אוויר לנשימה' אוי לו לאדם שיפסיק נשימתו אף לכמה רגעים כי מיד ישיב נשמתו ליוצרו, ומטעם זה השוו את ה'אמונה' לחיי האדם כלומר לעצם החיים ונשימת האויר שאדם נצרך לכך בכל עת ובכל רגע, ואוי לו למי שמאבד מסברו בבוראו אפילו לרגע אחד.

וכבר התבטא בקדשו הגה"ק ה'חזון איש' זי"ע שכמו החפץ לשמור על חום כוס הקאווע, הרי עליו להעמידו על האש (אף כי יעמידנו על אש נמוכה מכל מקום 'אש' הוא), כי אם אך יסירנו מן האש שוב יתקרר ויצטרך חימום מתחילה, כך בענייני האמונה על האדם לחזור על הדברים כסדר שוב ושוב, וכך תישאר רתיחת אש האמונה בעצמותו.

ח. וכך אומרים בשם הרה"ק ה'יסוד העבודה' זי"ע (וכן הוא בשם משמואל הגש"פ ד"ה ואפילו כולנו חכמים) שכמו שלכל מצווה מתרי"ג המצוות יש סגולה מיוחדת, וכגון מצוות ציצית – ולא תתורו אחרי לבבכם, כך סגולת מצוות סיפור יציאת מצרים והלימוד בה להביא את האדם לחיזוק באמונתו. כי על ידי שיתעמק בניסי הקב"ה ושהוא 'בעל היכולת כולם' לשדד כל מערכות הטבע, הרי אמונתו ובטחונו מתגברים בקרבו ולא תאבל נפשו בכל אשר יארעהו, ובכל עת לא יסמוך אלא על הבורא יתב"ש לבדו.

שנה אחת בליל 'ניטל' ישב הרה"ק ה'אהבת ישראל' מויז'ניץ זי"ע ושיחק במשחק ה'שחמט' עם הרה"ח ר' דוד ראזנבערג ז"ל (כמנהגם של כמה צדיקי עליון, ומי יבין דעת קדושים), ור' דוד ניצח את ה'אהבת ישראל' פעם אחר פעם. נענה ה'אהבת ישראל' ואמר לו, הרי אף אנכי מכיר היטב את כללי המשחק, ומכל מקום אתה הוא המנצח, והסיבה לכך, כי אני רק 'יודע' את הכללים, אבל אתה 'חוזר ומשנן' אותם, ולענין 'עבודה' נאמר – לא סגי לאדם ב'דיעת האמונה', אלא העיקר תלוי עד כמה הוא חוזר עליה שיהיו חקוקים היטב על לוח לבו.

ט. סיפר לי הרה"ח ר' שלמה פישר שליט"א הדר בעי"ת בני ברק, שבביתו שתי 'כלות' אחת בת 32 שנים, והשניה בת 29 שנים, וזה דבר ישועתו, עד לפני חודש תשרי תשע"ח לא נראתה שום ישועה באופק, עד שמידענו ר' שלמה נזכר שבעת לידתו לא ערך עבורו 'קידוש', כי אחת מהן נולדה ביום ב' דר"ה והשניה ג' ימים לפני ר"ה, מיד גמר בדעתו לקנות בשנה זו 'חתן בראשית', ובבוא יום 'שבת בראשית' יערוך ה'קידוש' לשתי בנותיו שנולדו לו למז"ט

במערכה, כי בכל עת וזמן הקושי אין הקב"ה מזניח אותה לרגע, וכשידע האדם בידיעה ברורה שהקב"ה נמצא עמו בכל עת ובכל שעה תשלוו נפשו.

ובך איתא ב'תנא דבי אליהו' (רבה, פי"ח) ברוך המקום ברוך הוא שרחמיו הם מרובין על ישראל לעולם, אע"פ שסרחו במעשיהם לפני הקב"ה והקב"ה כועס עליהן, אעפ"כ רחמים שלו עליהם בכל יום תמיד, שנאמר (תהלים פט ב) 'חסדי ה' עולם אשירה לדור ודור אודיע אמונתך בפיו... וכתוב (ישעי' סג ט) 'בכל צרתם לו צר, ומלאך פניו הושיעם באהבתו וגו', אמר הקב"ה בכל צער וצער שיש לישראל כביכול אני עמהם שנאמר לו צר, אל תקרי לו צר' אלא לי צר"י.

עמו אנוכי בצרה - לעולם אין הקב"ה מזניח את ברואיו בפרשתן (י א), 'בא אל פרעה', ולכאורה צ"ב, שהרי עפ"י דקדוק הלשון היה לו לומר 'לך אל פרעה', כי באותה שעה היה משלחו ללכת ממקום המצאו לבית פרעה. ורמזו בה קמאי (עיי' זוה"ק לד. וכן בבעלי התוספות על התורה) שכיכול אמר לו הקב"ה בא עמי אל פרעה, אינך הולך מעמי אליו אלא בא עמי, כי בכל מקום שתלך אני עמך - ולא אעזבך בלכתך למקום אפילה, פחד ובעתה, כאותו 'גוב האריות' בבית פרעה הרשעי.

ובכל הדברים האלו, ייאמר אף לנו בדידן - איש איש בנגעו ומכאובו - לעולם לא יחשוב כי ביד הוא

לפני כשלושים שנה... ר' שלמה גילה באזני בני ביתו כי כך עלה במחשבתו, אבל בתנאי שלא יצטרך לבוא לידי מחלוקת עם אחרים הרגילים לקנות את ה'חתן בראשית', וכן הוזה, משעמד המכר על עשרים פעמים 'חי' (360) פנה אליו הגבאי מעצמו - נו, ר' שלמה, מהי דעתך, אולי השנה חתן בראשית שלך הוא, וקנאו ר' שלמה, בשבת בראשית ערך קידוש גדול - וכי קטנה היא בעיניכם לערוך קידוש לשתי בנות בערך 40 שנה אחר יום הנישואין... לא עברו שבועיים ושתי הבנות באו בברית האירוסין... ויהי לפלא.

ב'קידוש' זה יש ב' ענינים, את"ל - ענין ההודאה, שבזה שהודה להקב"ה על רוב חסדיו בלידת בנותיו (אף שהיה באיחור של שלושים שנה) פעל כל מיני ישועות, ובפרט בדבר שהנשמה תלויה בו, להנשא ולהקים דורות ישרים מבורכים. את"ל יש בו ענין הברכות ותפילותיהם של ישראל, וכדמצינו כזאת בדברי המדרש רבה (קהלת ג א) אודות תינוק שנכנס לברית, ואחר הברית מצאו למלאך המוות שהוא עצב, ושאלו רבי יהושע בן חלפתא - מדוע פניו רעים, ענה המלאך, שבאמת, פקודה היתה שמורה עמו לקחת את נפש התינוק, אבל מכיוון שהכל התפללו ובירכו כשם שנכנס לברית כן יכנס לתורה ולחופה ומעש"ט נתבטלה הגזירה.

י. בדרך זה תירצו ב'קאצק', כי אילו היה נאמר 'לך אל פרעה' לא היתה הפרשה נקראת בשם המתחיל באות ב' ושוב לא היינו זוכים ל'שובבי"ם'... [שראשי תיבות של הפרשיות הללו היו עולים ל'שולבי"ם']. והיה אומר הרה"ק הבית ישראל זי"ע שאף כי נראה שהדברים נאמרו בבדיחותא ובדרך צחות, באמת עומק רב גנוז בהם, כי כל יסוד התשובה הוא מתוך קירבת ה' לבניו שאינו עוזבם ומניחם לנפשם אלא הוא 'השוכן איתם', וזהו הרמז באומרו 'בא אל פרעה' שהכוונה שיבוא עמו ביחד ולא שילך לבדו.

יא. ועל פי זה ביארו את דברי הפסוק (שה"ש ב ט) 'משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים', דהנה המביט לתוככי ההיכל, אין כל נפקא מינה אם הוא מביט לשם מן החלון או מבינות לחרכים - כי בשניהם יראה את כל הנעשה בהיכל, אלא שנפקא מינה יש ביניהם לגבי העומדים בתוך ההיכל, שהנראה מבעד החלון יכול לחזור ולראות את המביט בו, ואילו הנראה מבעד החרכים אינו יכול לראות את הרואה המציץ מבעד לחרכים. כמו כן בזמן הבית היה הקב"ה משגיח מן החלונות, והיה בידינו לראותו, אך בימינו אנו השי"ת מציץ עלינו מן החרכים אלא שאין בידינו לחזור ולראותו, על אף שרצוננו לראות מלכנו, אך זוהי עבודתנו לעת כזאת להתחזק באמונה פשוטה כי הבורא מציץ עלינו תמיד, והוא העומד תחת כל ההסתרות.

כשם שלכל חולי גשמי יש תרופה ורפואה, כן גם לחולי הנפש יש תרופות שונות, וה'אמונה' במלך א-ל חי וקיים היא הרפואה הבדוקה לכל חולי הגוף והנפש גם שניהם, והיא כמו חבל ההצלה שיכול האדם לאחוז ולהחזיק בו כדי לעבור את הגלים החזקים והגדולים המאיימים להטביעו במים הזידונים בגשמיות וברוחניות.

וכך המשיל א"ז הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע, דכשאדם מהלך ברחוב ולפתע... נפל לבור עמוק ביותר באופן שאין יד אדם מגעת ומשגת להוציאו ולחלצו ממיצר, הרי צרתו גדולה וסכנתו מרובה, אמנם אם באותו הבור

עדיין בערפו הקשה אין זה מכוחו אלא כי אני הכבדתי את ליבו, וכאשר מתבונן האדם ומגיע לידי ההכרה שכל ההסתר אינו אלא מיד ה' ממילא נעלם ההסתר בלא היה, ותחת החושך הגדול זורח עליו אור ה'.

אחד הוא אלקינו - יזכור באחדותו בו יתלה תקוותו ומבטחו

ובך רמזו בפרשתן (יב ה) 'שה תמים זכר בן שנה יהיה לכם' - שיהיה בן שנה אחת ולא בן ב' שנים, וכן נצטוו (פסוק מו) 'בבית אחד יאכל' ולא בשנים ושלושה בתים, 'ועצם לא תשברו בו' - שלא לחלק עצם אחד לשנים. וכתב המהר"ל (גבורות ה' פ"ס) שכולהו לדבר אחד מכוונים - שבסיפור יציאת מצרים ישריש האדם היטב במוחו וליבו שאחד אלוקינו בשמים ובארץ, ובכלל זה שלא יאמין בה' ויתלה תקוותו בעוד משהו או מישהו, כי פעמים נראית הנהגת האדם כמי שיש ח"ו שתי רשויות, אם ב'עניני הפרנסה' שהוא סומך על מעשי ידיו או שיאבד עשתונותיו כשנראה לו שאיש פלוני יגרום בעקיפין (או במישרין) לאיבוד שווה פרומה מקצבתו... ולכן הוא סומך על איש פלוני או על עסקן פלוני שיסדר לו 'פרנסה' הרי הוא ח"ו כמודה בע"ז - שח"ו יש עוד 'מפרנס' זולתי הבורא יתב"ש, וכן אם נוטר לפלוני שנאה על מעשיו שהזיקו או הפסידו - הרי הוא ח"ו כאומר שיש מי שבידו להזיק או להפסיד - ובאמת אין 'כח' באיש להטיב לרעהו או להרע לו אלא הכל מאחד היושב בשמים.

כיו"ב מצינו כבר בתחילת דרכו של משה רבינו - שאמר לו הקב"ה על שאלתו - 'מי אנכי כי אלך אל פרעה... ויאמר כי אהיה עמך' (שמות ג יא-יב), ולפלא הדבר, כי מדרך בני אדם לענות למי ששואל מי אנכי - אל תדבר סרה בעצמך, כי אכן אין ראוי יותר ממך לקיים שליחות זו. ומבאר הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע (דברי אמת, וארא ד"ה במדרש) שהקב"ה ענהו, אף לדברך שאיך ראוי, מכל מקום כי אהיה עמך - בכל פינה שאתה פונה הנני נמצא עמך, לשמרך בכל דרכיך ובכל אשר תפנה תשכיל ותצלית, וממילא אל תחשוש פחד שווא, אלא לך בשלוות הרוח אל פרעה, כי אהיה עמך.

ובך ביאר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' (מובא בחידושי הרי"ם עה"ת בשם רמתיים צופים) דכבר תמהו המפרשים על אומרו 'ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו', שהרי אין ב'כי אני הכבדתי את לבו' כל נתינת טעם לבוא אל פרעה, אדרבא אם אכן ליבו כבד עליו הרי זו סיבה שלא ללכת, כי בכל אופן לא יעיל בשליחותו לדבר אליו לשלח את העם. וביאר החידושי הרי"ם, שמושה חשש לילך אל פרעה אחר שראהו עומד בקשיות ליבו אף לאחר שבע מכות גדולות ונוראות שבאו עליו, ונוכח לראות שאין זה אלא קליפה קשה [ומביא מהבעש"ט הק' זי"ע שהמפנה מיט אי אפשר שלא יכלכלך אפילו אם יתעסק בהוצאת המיט ככלים ארוכים, ואף כאן חשש משה שידבק בו ממומאתו של אותו רשע], על כן אמר לו הקב"ה בא אל פרעה ואל תחשוש ממנו, כי מה שפרעה עומד

תלוי 'חבל' עבה וחזק מראשו ועד קרקעו, אין כל היזק והפסד בנפילתו שהרי ע"י החבל יעלה ויצא מאפילה לאור גדול, כמו כן כשאדם מסובב בצרות ויסורים עליו לדעת שהקב"ה עומד על גביו ומשגיח עליו, והוא יתב"ש זורק לעברו 'חבל הצלה', ואם יחזיק בו ויאמין שביד השי"ת להצילו יזכה באמת לבטל כל הדינים והגבורות וכל היסורים והחלאים רעים יעלמו כהרף עין, ככתוב (תהלים כג ד) 'גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי'.

יב. על פי זה מיישבים את הסתירה בפסוק (תהלים ט יט) 'כי לא לנצח ישכח אביון, תקוות עניים תאבד לעד', ולכאורה אם לא לנצח ישכח אביון, הרי לא תאבד תקוותו, ומדוע אומר הכתוב 'תקוות עניים תאבד לעד', אלא, שתקוות עניים קאי על שום שדרכו של עני - לקוות ולבטוח שפלוני יתן לו 'בשר' לשב"ק, ואלמוני יתן לו חלב למשך ג' השבועות הבאים, 'קרן' זאת תתן לו 'קמחא דפסחא', ומשנהו יתן לו 'כפרות' בחינם או ב'חצי חינם' וכו', וכו', זה יתן לו 'תלושים' (vouchers) בחנות פלונית ומשנהו יסדר לו הנחה של 43% בבית מסחר אשר בקצה העיר... לזה אמרינו, דע לך כי אין כל מקום לדאגה כי לא לנצח ישכח אביון - הבורא יספק לך כל צרכיך, ולגבי תקוותך הנ"ל, היא תאבד - לא משם תבוא ישועתך, אלא הקב"ה ימלא מחסורו ממקום אחר לגמרי.

יג. וכך אמר הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל שהאיש הבוטח במלאכתו ובעיסוקיו וחושב שמהם יש לו מזונות ופרנסה, הרי הוא כ'עובדי הכוכבים ומזלות' ל"ע - כי מה בינו וביניהם, הללו מדמים בנפשם כי יש בכח הכוכבים והמזלות להשפיע עליהם שפע פרנסה ושאר הצטרכויותם, וכיוצא בהם ממש הוא הסומך על עסקיו ו'עובד' אותם, בחשבו כי מהם תצמח ישועתו...

שהבוטח בה' ומקיים רצונו מבלי להתחשב בפגעי הזמן, הרי בעצם הכטחון נעשה ראוי שיגן הקב"ה בעדו, ישמררה ה' ויצילהו מכל רע.

ובך איתא ב'כר הקמח' לרבינו בחיי (ערך כטחון) כל מי שבוטח בהשי"ת מדת החסד המפרנסת את העולם מקיפתו מכל צד שנאמר (תהלים לב י) 'והבוטח בה' חסד יסוכבנו'. והוא הממציא לו סבות שיתפרנס בהם כי אין הסיבות נבצרות ממנו ית"ש כמו שידוע הענין באליהו שבאה לו פרנסתו ע"י העורכים, והנביאים חמשים חמשים

בחסדך בטחתי יגל לבי בישועתך - ע"י האמונה והכטחון יצא ממצריו

בפרשתן (יב יג) 'וראיתי את הדם ופסחתי עליכם', כתב רבינו בחיי וז"ל. 'אין הדם מונע הנגף ולא מניעתו מביא הנגף. אבל לימדך הכתוב, כי מי שהאמין בהקב"ה אמונה שלמה ותלה בו כטחוננו ולא השש לאימת פרעה וגורתו, וזבח בפרהסיא תועבת מצרים (כי הלא לפסח הקריבו את אליליהם של המצרים) ונתן מדם הפסח על המזוזות ועל המשקוף, הרי זה צדיק ובטח בהקב"ה - ראוי הוא שיגין עליו מן הנגף והמשחית י". ומכאן נלמד,

בפרשתן (יב לד-לט) 'וישא העם את בצקו טרם יחמץ... ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים עוגות מצות כי לא חמץ כי גורשו ממצרים ולא יכלו להתמהמה, וגם צדה לא עשו להם', וקצת צ"ב שב'ליל הסדר' אנו פותחים ואומרים 'הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים', משמע שהמצות שאנו אוכלים בליל הסדר הן זכר למצות שאכלו בני ישראל בארץ מצרים ולא ממה שאכלו אחר צאתם ממצרים, ואמרו בדרך צחות, כי בכל שנות גלותם תחת שעבוד מצרים היו אוכלים 'מצות', כי כן דרך האדונים להאכיל את עבדיהם (עיי' 'אורחות חיים' להרא"ש בפירושו להגש"פ ד"ה ויאפו, בשם ה'אבן עזרא'), והייתה נפשם של בני ישראל קצה בלחם ה'יבש' הלז, והיו מייחלים ומצפים 'מתי תבוא עת פקידה' כשנצא לחרות ונוכל לאכול 'פרישע פיינע בילקעס' (חלות ריחניים וטריים), ואכן, בערב הפסח היו שמחים - הנה למחרת היום באור הבוקר נצא ממצרים ואז ננצל גם מ'גזירה' זו של אכילת מצה, ותתענג נפשנו מחלות משוחות בשמן ומשאר מיני מעדנים, לזה גלגל הקב"ה, הנה, ממצרים יצאתם ובילקעס לא קבלתם... ללמדנו אורחות חיים ונתיבות יושר, כשהראה להם שמה שהוכרחו לאכול מצות יבשות ולא בילקעס, לא היה כי 'עבדים היינו לפרעה במצרים' וכך עלה ברצונו של פרעה, אלא מידי ה' הייתה זאת להם, וראיה - שאף בצאתם המשיכו לאכול כהנה וכהנה. ומכאן, ילמד האדם, להיות שמח בחלקו, ולא לחשוב בכל עת הלוואי הייתי בזו השעה במקום פלוני, במצב פלוני, בחבורה פלונית, במשפחה פלונית וכו' וכו'... אילו הייתי שם היה כל מצבי ומעמדי מתוקן ומקובל טוב ויפה יותר כי לא יועילו לו כל טצדקי שבעולם, ו'מה שהיה הוא שיהיה' - כמה שנאמר ונגזר עליו משמים ממעל, ובאותו מקום החדש יצוצו כבר ממקום אחר אותם המפריעים לו... ואם הכל מיד ה', מה לו כי ילון, ומה לו להפוך את כל העולם - לשנות מצבו ומעמדו, יפנה אל ה'בוס' (בעה"ב) שהוא המחליט והקובע מה יהיה מצבו ומעמדו של כל איש בכל רגע ורגע מימי חייו, אולי יחוס אולי ירחם.

יד. וכן כתב הספורנו בפרשתן (יב יא) 'וככה תאכלו אותו מתניכם חגורים...' וז"ל. מתניכם חגורים - מזומנים לדרך, כעניין 'וישנס מתניו' (מלכים א' יח מו). להורות על ביטחון בלתי מסופק בקל יתברך, בהיותם מכינים עצמם לדרך בעודם בבית כלא, עכ"ל. והרי שציווה עליהם השי"ת לאכול במותניים חגורים להורות על כטחונם הגמור בו כדי שיזכו באמת לצאת לגאולת עולם.

טו. שמעתי מבעל המעשה הדר בעי"ת ביתר עילית המתפרנס בפרנסה שאינה קבועה, מלבד זה מנהלת בני ביתו 'גן' לתינוקות כבני שנתיים בערך ומשם פרנסתם הקבועה - סך 4,000 שקלים בכל חודש, לפני כשלושה שבועות נולדה להם בת, מיד הפקידו את הגן בידי אשה אחת משכונתם, אלא שהיה ביניהם 'ספקות' גבי 'פקדון' זה - מה טיבו, לשני חדשים או שלושה... בתוך כך נענה האברך ואמר, אפקידנו למשך ג' חדשים כנהוג כאן בארה"ק, ופרנסה - מן השמים [שמאחר שלא סיפר לממונים על המס אודות ה'הכנסה' החודשית על כן אינו זכאי לקבל 'שכרו' לחודשים בהם אינה עובדת מחמת הלידה].

אחר שני ימים פנה אליו אחד מגיסיו וכך הוא אומר, זה לי כחמש עשרה שנה שהננו קרובים במדרגת 'גיסים' (שוואגערס), מעולם לא בקרתי בביתך בחגים, והנה בשנה זו (תשע"ח) הקרה ה' לפני לשבת בסוכתך, בה ראיתי תמונה תלויה מעשה ידי אומן למשפחת בק ז"ל - שנעשתה לפני עשרות שנים בעיה"ק ירושלים - ירושה היא לך מסוכת אביך (שאפילו אחד מאחיק לא התנדב לקחתה הביתה אחר פטירת אביהם זצ"ל), ועתה נזדמן לידי 'עשיר' אחד שהנני חפץ להעניק

עולה כאילו הקריב עולה' בן הוא בפרשיות סיפורי יציאת מצרים שהעוסק בהם כאילו עבר עליו הגלות. וכן ייאמר לדורות עולם עד לדורנו אנו כהיום, בראות אדם מישראל שצרה באה עליו, יקרא ויתבונן באלו הפרשיות, וממילא יחשב כאילו כבר עבר את הגלות, ויפטר מן הצרה ומן הצער. וכיאר הדבר, מכיוון שפרשיות אלו נוטעים בלבנו אמונה, והרי נכח אמונה שפיר להמתיק את חיי האדם בהאי עלמא.

ובן למדנו בהלכות הפסח (או"ח תעה א) שאין 'הסיבה' באכילת 'מרור', כיוון דהסיבה דרך חרות היא, ואילו המרור מרמז על גלות ולא על חרות. מעתה צריך ביאור, מדוע ה'בורך' - שהוא מרור עם מצה, נאכל בהסיבה. ואומרים משם הרה"ק ה'תפארת שלמה' זי"ע, שמצה מרמזת על 'אמונה' (כדאיתא בזה"ק) דהוא מיכלא דמהימנותא, ומכיוון ש'בורך' יחד את המרור עם ה'מצה' - האמונה בה' כי ה' עמו בכל עת ובכל שעה, ומאמין שהכל לטובה, בטל מאתו כל ה'מרירות'ים. ושפיר אפשר לו להסב או בדרך חרות כבני מלכים".

במערה ע"י עובדיה, וכן כתוב (שם לד י"א) 'יראו את ה' קדושו כי אין מחסור ליראיו, כפירים רשו ורעבו ודורשי ה' לא יחסרו כל טוב'. ביאור הכתוב כי הוא יתעלה מפרנס ונותן טרף לכל הדברים החלושים כענין העובר בבטן האשה והאפרוח בתוך הביצה שאין שם מקום מפולש שיעבור המזון לשם ומפרנס העוף באויר והדגים בים והנמלה הפחותה והחלושה שברמשים... ובזכות הבטחון נגאלו ישראל ממצרים שכן אמרו במדרש תהלים (כב) אליך זעקו ונמלטו, וכל כך למה כך בטחו ולא בשו הכל בזכות הבטחון, ומפני שמדת הבטחון עיקר גדול מעיקרי התורה לכך מצינו שהתורה מיוסדת עליה ונקראת בטחון - על שם מדת 'בטחון' הוא שכתוב (משלי כא כב) 'עיר גבורים עלה חכם (זה משה רבינו) ויורד עוז מבטחה (זו התורה)!'.

בעי"ז מצינו עוד ב'שפת אמת' זי"ע (בא תרמ"ח) הקב"ה הקדים לנו גלות מצרים ונאלנו משם להיות הסיפור ביציאת מצרים במקום היסורין שעל האדם לעבור, וכשם שאמרו חז"ל (מנחות ק"י) 'כל העוסק בתורת

לו 'מתנה' כ'הכרת הטוב', אך דא עקא - כי העשיר הלזה משופע הוא בכל הטוב ואין לי מה להעניק לו, על כן, אבקשך שתמכור לי תמונה עתיקת יומין זו, ובעדה אשלשל לידך ג' פעמים ארבעת אלפי שקלים.... האברך שראה יד ה' מכוונת להשלים לו את החסר לו מהכנסתו הקבועה הסכים מיד, בתנאי שאין ביניהם כל טענת 'מקח טעות' אם יתברר שהמחיר מופקע ומוגזם... כי לא ראה בזה אלא את יד ה' המשקיטה את סערת רוחו בהשלמת קצבתו המגיעה לידו בכל חודש - וכלשון הרבינו בחיי לעיל 'והוא הממציא לו סבות שיתפרנס בהם כי אין הסיבות נבצרות ממנו ית', גם הרוויח בזה להכיר כי גם המגיעו בכל חודש ונראה כאילו בטבע ובדין הם באים לידו, אינו כן, אלא הכל מיד ה' בא לו...

טז. כי על ידי השמחה בטוב לבב - הבאה לו מתוך אמונתו בפנימיות הלב יצא מכל צרותיו ומצוקותיו, וכביאורו של הגר"א זי"ע (למשלי) על הכתוב (משלי יח יד) רוח איש יכלכל מחלהו ורוח נכאה מי ישאנה, וז"ל. השמחה באה על ידי הרוח, וזהו רוח איש כשהאיש תמיד בשמחה, הוא יכלכל מחלהו, אף שתבוא עליו מחלה חס ושלום, הוא יכלכל מחלהו בשמחתו ויבטלנה, עכ"ל.

יז. הרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זי"ע סיפר, שפעם הלך ביער והתנפלו עליו חבורת שודדים שבקשו לרצחו נפש, לפתע הגיע לשם ראש השודדים, שהוא הכיר את הרמ"ל, היות ומלפנים היה נוהג תדיר לסור אל ביתו של הרמ"ל לאכול ולשתות, שהרי ביתו של רבי משה לייב היה פתוח לרווחה בפני כל בריה שבעולם להאכילם ולהשקותם, ואמר לו, דע לך כי איני יכול להרגך נפש, אלא אקחך אל מקום דירתנו שבו אנו מסתתרים, ושם נמצא גם בני הילד וחפץ אני שתלמדנו 'מעט' תורה, ואכן התיישב רבי משה לייב ללמד את הילד, אך מוחו של הילד היה אטום וסתום, ולא הבין דבר וחצי דבר ממה שלמד, בכל ערב בחזור אבי הילד - ראש השודדים אל ביתו, היה בוחן את בנו על כל מה שלמד, וכאשר היה רואה שלא הבין מאומה היה מפליא בו מכות נמרצות, אך הבן היה שותק ולא גנח אפילו גניחה אחת מחמת כאב. משעברו מספר שבועות, ולא נקלט דבר במוחו של הילד, שחרר אביו את רבי משה לייב לחפשי, ושלח עמו את הנער שיורהו את הדרך למקום יישוב.

בהליכתם שאל רבי משה לייב את הנער, האיך יכולת לעמוד איתן ולשתוק בעת אשר אביך הכה אותך כה קשות, ענהו הנער, הרי זה כלל הראשון שמלמדים בבית חבורת השודדים - להחריש ולא לענות בשעה שאנשי הצבא

נצור לשונך - ענין שמירת הדיבור והלשון

בפרשיות אלו (וארא בא) מצינו כמה חיות (בעלי חיים) שקיבלו שכרם על מעשיהם הטובים. א. ה'צפרדעים' מסרו נפשם ונכנסו לתנורי המצרים לעשות רצון קונם, וזכו שלא נשרפו אלא נשארו בחייהם ואף האריכו ימים יתר משאר הצפרדעים שמתו ככלות מכת צפרדע (כדאיתא בילקו"ש קפב). ב. ה'כלב', שנאמר בו (יא ז) 'ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו, ושכרו שלדורות עולם ישליכו כל בני ישראל כל בשר נבילה וטריפה (מכילתא משפטים פרשה כ' ד"ה לכלב). ולכאורה צ"ב, מדוע יקפח הכתוב את הצפרדעים שאין 'שכרם' אלא לשעה שלא מתו בגמר 'מכת צפרדע', ואילו שכר הכלבים הוא

פרנסה לדורי דורות. וביותר תגדל התמיהה, שמן הנראה גדולה 'מסירות הנפש' של הצפרדעים יותר ממסירות נפשם של הכלבים, שהרי הצפרדעים נכנסו אל תוככי התנורים הבווערים באש, ואילו כל מסירות נפשם של הכלבים הייתה שלא חרצו לשונם לנבוח בקול.

ואמר הרה"ק רבי דוד מטאלנא זי"ע, שמכאן ראיה שגדולה מסירות הנפש הנדרשת להיות נוצר לשונו - שלא לנבוח ולא לפנוע איש ברעהו, פי כמה וכמה ממסירות נפש הנדרשת לקפוץ לתוך אש בווערת אף שגם זה למעלה מטבעו של אדם מ"מ זה קשה טפי, ולכן גדלה מתן שכרם של הכלבים לאין ערוך משכר הצפרדע"י.

לוכדים אותנו... כדי שלא יבינו מאתנו היכן משכן השודדים. המשיך הרמ"ל ושאלו, ועדיין לא ידעתי באיזה כח הינך מתחזק לעמוד כצור החלמיש, הסביר הילד - ג' כללים לימדונו, א'. לידע ולזכור שאין המכה מכה לעד ולעולמי עולמים ובקרוב יבוא הזמן שהמכות יחדלו ותבוא הרווחה. ב'. שהמכה הוא 'אביו' רחומו - וסוף סוף 'רחמי האב על הבן' וודאי לטובתו ולהנאתו הוא, ג'. בכל מכה ומכה מדמה אנכי לנפשי שזו היא המכה האחרונה, וממילא תתחזק רוחי בקרבי.

לימים נענה הרמ"ל ואמר, שמינוקא זה למד דרכי עבודת האמונה, אף בשעה שהוא מיוסר ומוכה, ראשית, לדעת ש'לכל תכלה ראיתי קץ' ועוד יתהפך עליו הגלגל ויזכה לחיים טובים ומאושרים. שנית, לדעת שהמכה אותו הוא אביו שבשמים, והכאתו ברחמים גדולים וחסדים מרובים, ושלישית, עליו לחשוב בלבו כי מכה זו היא האחרונה, ומכאן ואילך נכונים לו חיים טובים...

ולא זו בלבד אלא לפעמים מחמת שאין האדם נכנע למכותיו אלא הוא ממשיך להתחזק באמונתו ובבטחונו בבוראו הרי הוא מביא ישועה רבה על עצמו, וכפי שמסופר על הגה"צ רבי נחום יאס'ער זי"ע בשנות מגוריו בעיה"ק ירושלים, שפעם נפלה בתו היחידה למשכב ושהתה בבית החולים 'ביקור חולים' בקרתא דשופריא, והנה הגיעה עד שערי מות, והידיעה הגיעה לאזני ר' נחום שאין לה אלא שעות ספורות לחייה עלי אדמות. וילך רבי נחום מתוך יישוב דעת לטבול במקוה, שהרי עתה יצטרך לישוב 'שבעה' ולא יוכל לילך למקוה משך ז' ימים, שב לביתו וישב ללמוד הלכות אנינות וקריעה מחשש שמא כשתגיע השעה לא תהיה דעתו מיושבת עליו, ויצא לעבר בית החולים, בדרך הילוכו נזכר ששכח את הסכין בכדי לקרוע 'קריעה' וחזר לקחתו, בעת שהלכו לבית החולים, פנה רבי נחום אל מלוויו ואמר, הרי עוד מעט קט עומד אני לברך בשם ומלכות את ברכת 'דיין האמת', שאמרו חז"ל (ברכות ט:) חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה ו'לקבלינהו בשמחה', אם כן מוטל עלי להכניס בקרבי 'שמחה' - בקבלת רצון שמים באהבה וחדווה, ובתוך כך התלהב רבי נחום והחל לומר ברגשו, אם בתי נוטה למות נמצא שהשי"ת מדבר ועוסק בי כעת, והיאך לא אתמלא שמחה על שהקב"ה בכבודו ובעצמו שמלא כל הארץ כבודו עומד ומדבר ודן בי.

משקרבו לעבר בית החולים פנה רבי נחום אל מלוויו ואמר, מעתה אסור להראות שום אות שמחה, כדי שלא לגרום חלילה צער וחלישות הדעת לרבנית העומדת בבכי לצד מיטת חוליה של הבת. ותיכף כשנכנס רבי נחום אל בית החולים, שמע בשורה טובה - שהבת התעוררה, חזרה להכרתה ויצאה מכלל סכנה, אז החל רבי נחום לרקוד בשמחה רבה על חסדי ה' כי לא תמנו. לאחר מכן הסביר את אשר אירע, בעת שמביא הקב"ה צרה על האדם כגון 'צרת הבת', אין זה אלא 'נסיון' מן השמים - לראות אם יאמין האדם בה' שיכך צריך להיות ולא ירע לבבו, אך אחר שהקב"ה ראה את שמחתי 'בטרם צרה תחייני' - ובטרם יארע דבר התחזקנו באמונה, נמצא שעמדתני כבר בניסיון, אפשר לה להישאר בין החיים... יח. אף אנו נוסיף ונאמר שמצינו עוד ב' מינים מבעלי החיים שקבלו שכרם, והם, ה'חמור', שבעבור שנשא על כתיפיו את משאם של בני ישראל בצאתם ממצרים זכה שמקיימים בו מצוות 'פדיון פטר חמור' (בכורות ה:). וללמדנו עד

ונביאור הדברים, י"ל על פי מה דאיתא עוד במדרש (ילקוט שמעוני קפב) בזה"ל. למה הדבר דומה לארי וחיות ושועל שהיו הולכין בספינה וחמור גובה מכס מן הספינה, אמר להם החמור תנו לי מכס מהספינה, אמר לו השועל לחמור כמה עזין פניך, אתה יודע שמלך שבחיות עמנו ואתה תשאל מכס, אמר לו החמור – 'מן המלך אני נוטל ולגנזיו אני מכניס', אמר לו הארי, קרבו לי הספינה ויצא וטרפו לחמור ונתנו לשועל, אמר לו סדר לי איבריו של שוטה זה, הלך השועל וסדרן, ראה לבו נטלו ואכלו, כשבא הארי מצא אבריו נתוחין, א"ל לבו של שוטה זה היכן הוא, א"ל אדוני המלך, לא היה לו לב, שאם היה לו לב לא היה מבקש מכס מהמלך, אף כך פרעה הרשע אם היה לו לב וכו' ועדיין היה אומר מי ה' אשר אשמע בקולו לא ידעתי את ה'.

וביאר החתם סופר (תורת משה ד"ה ויאמר) כי הקב"ה ברא בעולמו 'דומם צומח חי מדבר', ובאדם גופיה יש ג' כוחות - זו למעלה מזו. א. כח הצמיחה, הנמצא בדרגת 'צומח', ובאדם משכן הצמיחה בכבד. ב. רוח החיוני, כלומר כח החיות, הנמצא במדרגת ה'חי', וממנו מקור התאוות [וגם לבעלי חיים ישנם תאוות], ומשכנה באדם בלב. ג. כח השכל, והוא מיוחד רק לבני אדם ולא לבהמות, ומקומו במוחו של אדם.

והנה מחובת האדם שיהיה השכל והמח שולט על הלב, ולא שיגרר אחר נטיות הלב ותאוותיו. וזה שנאמר (איוב מא כו) 'מלך על כל בני שחץ', מלך ר"ת מח לב כבד, ושחץ ר"ת שכל חיוני צומחת, שיהא המח מולך על הלב ועל הכבד וכן שהשכל ישלוט על ה'חיוני' וה'צומחת'.

נוראות מצינו על חומר 'חטא הלשון' - עד היכן ירד מטה מטה אם לא ינצור לשונו מדבר רע. וכה אמר הגר"א (חומש ע"פ הגר"א, מובא גם בס' פנינים משולחן הגר"א), בפ"י הפסוק (בראשית לט יב) האמור באשת פוטיפר 'ותתפשהו בבגדו לאמר שכבה עמי', דלכאורה צ"ב מהו 'לאמר' - מה היה לו לומר, אלא, כי רשעה זו רצתה שיוסף יטמא את פיו ויחזור בפיו על דבריה, ביודעה שאחר שיטמא את פיו ח"ו כבר לא יוכל לה להתנגד אפילו על העבירה עצמה.

וז"ל הגר"א בפירושו למשלי (פ"ג ג) 'שומר פיו נוצר נפשו', שהפה הוא שמירה לכל הנפש, וזהו שאמרו (ברכות יז.) 'שומר פיך מכל חטא', שעי"ז תתקדש ותטהר עצמך מכל עוון. אבל מי שמרחיב שפתיו אע"פ שיש לו נפש טובה ועושה מצוות הרבה וכמה גדרים, הפיו יהיה לו מַחֲתָה [- לשון שבירה] לבל"י. ובאבן שלמה פ"ז אות א' הוסיף, 'וכל תשוקתו לדבר מצוה מתבטל עי"ז'.

כן ידוע ומפורסם לשון קדשו (באיגרתו עלים לתרופה) 'ועד יום מותו צריך האדם להתיישר, ולא בתעניתים וסיגופים רק ברסן פיו ובתאותו, וזהו התשובה. וזה כל פרי העוה"ב כמ"ש כי נר מצוה וגו', וזהו יותר מכל התעניתים והסיגופים שבעולם. וכל רגע ורגע שאדם חוסם פיו זוכה לאור הגנוז שאין מלאך ובריה יכולים לשער'.

הנשמה לך - הגוף יהא נגרר אחר הנשמה ולא להיפך

איתא במדרש (שמו"ר ט ה) על הפסוק (ז יד) 'כבד לב פרעה' - 'אף לבו של זה נעשה כבד', כלומר ש'לבו' של פרעה לא היה בגדר 'לב' אלא נהפך ל'כבד'.

כמה גדלה מעלת הנושא בעול עם חבירו, שאפילו חמור שהוא מין בהמה טמאה עלה ונתעלה להיות קודש משום שהיטה שכמו לשאת את משא העם. לעומתם ה'כינים' לא קבלו שכר כלל, כי הנוגס בבשר רעהו לעולם לא יקבל שכר על זה אף אם עשה בזה רצון ה'.

יט. נוראות כתב היערות דבש' ח"א בביאור תפילת שמו"ע שאנו פותחין בה בפסוק (תהילים נא יז) 'ה' שפתי תפתח', ששם א-ד-נ-י במילוי אותיותיו אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד עולה בגמטריא תרעא והוא מלשון שער - שאז השערים נפתחים... ואיך אני פותח שפתי כל היום בדברים בטלים וכו'... מה יענה איש כזה ומה יאמרו מלאכי השרת, הלא יצחקו לו, ויאמרו, חסר לב קרא לו, בבואו להתפלל הוא מבקש מה' שיפתח שפתיו, ואילו כל היום שפתיו חומה פרוצה... (מבלי כל בקשה מה' שיפתח שפתיו לזה, מדוע לפני התפילה בא לבקש כזאת) לכן זאת ישים על לבו, שפתיו לא יהיו נעות רק לדבר חפץ (דברים שבקדושה ודברים טובים ונכונים, ואז יפה יאמר ה' שפתי תפתח', והם באמת 'שערי צדק' לבוא במ להודות לה'.

כ. כן ידוע מה שביאר הרה"ק מרוז"ן זי"ע מה דאיתא בגמ' (ע"ז ד:) שהקב"ה כועס בכל יום, וכמה זעמו רגע, ובלעם היה יודע לכוון אותה שעה, ואם היה הקב"ה כועס באותם ימים לא היה משתייר משונאיהן של ישראל שריד

באר הפרשה - בא

פרעה' - שהכבד הוא משך את הלב ובעקבותיו נגרר גם המה, על כן נענש במידה כנגד מידה, שבים סוף העגלות - שהם הצומח ששייך ל'כבד' - הם משכו אחריהם את הסוסים ואת פרעה, וכמו שנאמר 'ויסר את אופן מרכבותיו וינהגו בכבדות' - כלומר בכחי' כבד, וכדאיתא במדרש (ילקוט שמעוני רלה) 'דרך ארץ המרכבות נמשכות אחר הפרדים, עבשיו מרכבות מושכות את הפרדים'²⁸.

לעומת זאת מה רבה היא מעלת האדם המולך על ליבו ושומר אבריו וחושיו לךמען כבוד שמו יתברך, ובכלל זה שומר עיניו מראות רע והשומר אזניו משמוע רע, שהנה נאמר (ישעיה מב יח) 'החרשים שמעו והעיוורים הביטו לראות', והתמיהה עולה מאילה הכיצד ישמעו החרשים שנחסר מהם חוש השמיעה והיאך יראו העיוורים שאין להם כח הראיה. ומבאר הגה"ק החסד לאברהם זי"ע, שאם אדם עושה עצמו כחרש מלשמוע רע זוכה לשמוע את דבר ה', את הבת קול היוצאת ואומרת שובו בנים שובבים וכו', וכן על דרך זה העושה עצמו כעיוור מלראות דברים האסורים זוכה שיפתחו בפני שיערי אורה לראות באור ה'²⁹.

מעתה יבוארו דברי השועל, של'חמור' זה אין כלל 'לב', שהרי אפילו בעלי חיים מכירים את בעליהם, וכמו שנאמר (ישעיה א ג) 'ידע שור קונהו וחמור אבוס בעליו', ואם התכחש החמור לארי מלך החיות וביקש ממנו מכס הרי זה מורה שירד מהיות 'חי' למצב של 'צומח', וממילא אין לו 'לב' (לכו נעשה כ'כבד' הדומה ל'צומח'). ואף פרעה הרשע כן שהתכחש לא-ל חי, ואמר 'מי ה' אשר אשמע בקולו', בזה שהלך אחר תאוות ליבו איבד מעלת 'מדבר' ונעשה כבעל חי שאין בו 'שכל', מה עשה הקב"ה - הכביד את 'ליבו' עד שכבר לא היה יכול לשלח את ישראל אף שרצה בדבר, ונמצא שגם ה'לב' לא פעל את פעולתו, ונחשב לכו כ'כבד' שהוא 'דומם'.

וממשיך החתם סופר שהדבר דומה לרוכב בעגלה, שהאדם הרוכב מנהיג את הסוס כרצונו והסוס מושך אחריו את העגלה והאופנים, וכך אצל הצדיקים המה מולך ושולט על הלב, והלב מושך אחריו את הכבד וכל אבריו, אולם אצל הרשעים הלב והתאוות גוררים את המה אחריהם, והרי זה כאותו הסוס המתפרע המושך את בעליו לתהום שאול ואבדון. אך מאחר ש'כבד לב

ופליט, כי בלעם היה מקלל את ישראל באותו רגע ובודאי היתה חלה הקללה. והקשו התוס' (ד"ה רגע) ואם תאמר מה היה יכול לומר בשעה מועטת כזאת, ויש לומר, היה אומר 'כלם' והקב"ה הפכו ואמר 'מלך' כדכתיב (במדבר כג כא) 'ותרועת מלך בו', וביאר שבלעם רצה לומר 'כלם' שהוא ר"ת כבד לב מח, וכלומר שהלב והמה ילכו אחרי הכבד, שזוהי הקללה הגדולה ביותר לישראל, אך הקב"ה הפכו ל'מלך' ר"ת מח לב כבד, ומקור הברכה הוא כאשר החל שולט ומנהיג את הלב והכבד.

כא. על דרך זה פירש הרה"ק רבי שמעלקא מניקלשבורג זי"ע (שמן הטוב אות ל) מה שנאמר (שה"ש א ט) 'לסוסתי ברכבי פרעה דמיתך רעייתי', שמטבע העולם אשר ה'חי' ימשוך את הדומם, וכמו שהסוסים מושכים את המרכבה, אולם פעם אחת מציינו שהעגלות משכו את הסוסים כאשר עמדו המצרים בים סוף, ועשה הקב"ה נס גדול אשר כמוהו לא היה ואחריו לא תהי כן שיהא כח בדומם למשוך אחריו את הסוס ורוכבו לתוך הים. והנה על דרך זה הוא גם באדם, אשר הנשמה יש בה חיות, וכמו דכתיב (בראשית ב ז) 'ויפח באפיו נשמת חיים', ואילו הגוף הוא 'דומם', ואם כן 'מהראוי להיות שהנשמה החיה ימשוך את הגוף הדומה לטבעה לכל צרכיה, שלא יעשה כי אם מה ששייך לה' - וכלומר, שהגוף ילך אחר הנשמה, אולם בעוה"ר 'נהפוך הוא אשר הדומם גוש העפר מושך את החיה שהוא הנשמה שבקרבו לתאוותו וחמדתו', ועל כך מתאונן הכתוב 'לסוסתי ברכבי פרעה דמיתך רעייתי', שהנכם דומים לאותם הסוסים שנמשכו אחר המרכבות להיפך מסדר העולם.

משלו המושלים לשני אנשים, האחד היה עוסק במסחר אבנים טובות ומרגליות, והשני עבד בבורסקי - עיבוד עורות. ביום מן הימים נמנו ביניהם להחליף עבודתם, הראשון החל לעבוד בעורות, והשני החל לסחור באבנים טובות, והנה פשיטא ואין צריך לומר שזה קלקל את היהלומים, וזה לא הצליח לעבד את העורות כלל והיה ריחם נודף למרחוק, כיו"ב לענין עבודתו של אדם - הקב"ה ברא באדם גוף ונשמה, יאכל וישתה בגופו, ויעסוק בתורה בנשמתו... והמחליף את ה'יוצרות' ואוכל עם כל ה'נשמה'... ואילו תורתו ותפילתו רק בגופו... אוי לאותה בושה אוי לאותה כלימה...

כב. וכבר היה מעשה אצל הרה"ק ה'בבא סאלי' אשר פעם גילה לאחד שיודע היכן היה בשעה פלונית וראו בעליל

הנאהבים והנעימים - הזהירות בבין אדם לחברו בסור
מרע ועשה טוב
ולא עוד אלא שולא קמו איש מתחתיו - אף לעצמם
מאבדים תקומתם ל"ע.

בפרשתן נאמר במכת חושך (י כג) לא ראו איש את
אחיו ולא קמו איש מתחתיו, וביאר הרה"ק
החידושי הרי"ם ז"ע (ליקוטי הרי"ם) כי החושך הכי גדול -
כשלא ראו איש את אחיו - כשאיש אינו מתבונן בחבירו
להיטיב לו¹ מתוך אחדות וטוב לבב, או לעזרו בעת צרה.

כי על כל אחד להרבות באהבתו לרעהו (עיי' בח"ח בשער
התבונה פ"ה), וכמו שעל עצמו ועל חסרונותיו ימצא
תמיד לימוד זכות ומליצה ישרה - להסביר מדוע אין
צדיק כמוהו בכל הארץ, כך יתרון חסרונותיו של חברו,
לקיים מה שנאמר 'ואהבת לרעך כמוך', כמוך ממש².

שרוח הקודש מדברת מתוך גרונו, כששאלוהו כיצד זכה לגילויים נשגבים אלו, השיב 'כאשר שומרים על העיניים
מלראות דברים שאין צריכים זוכים שיפתחו העיניים לראות מראות אלוקים'.

כג. בשנות 'גלותו' של הגה"ק ה'שאגת אריה' ז"ע היה כל מאכלו מעט גריסין אשר היה לוקח עמו תדיר בצקלונו,
ובכל מקום בוואו היה מבקש שיבשלו לו את הגריסין (מפני חשש 'חדש', שהיו מי שהקילו בזה ב'תבואת עכור'ים, ולא אבה
לסמוך בזה על איש). באחד הימים איקלע לחתונה, נכנס להיכל השמחה והתיישב יחד עם כל העניים, אך לא הכניס
דבר מאכל לפיו, והמתין ש'בעל השמחה' ישאלהו מדוע אינו אוכל, אז יבקש מאתו שיבשלו עבורו מעט מהגריסין
שבצקלונו. אמנם, במשך כל הסעודה לא שאלוהו ולא מידי. משנגמרה הסעודה בדקו ומצאו שחסר אחד מכלי הכסף,
מיד נפל החשד על אותו הילך, באומרם, מדוע ישב כל הסעודה ולא הכניס דבר מאכל לפיו, מן הנראה בגין שהיה
עסוק בגניבתו, תפסוהו והכוחו שיודה על הגניבה, באותה שעה ביאר ה'שאגת אריה' את הכתוב (תהלים לא יג) 'נשכחתי
כמת מלב הייתי ככלי אובד', כי הנה נשכחתי כמת מלב מתחילה 'שכחו' ממני לגמרי, ואפילו אחד לא שאל בשלומי,
האם אכלתי ומדוע לא אכלתי, אמנם מתי הייתי - מתי נהייתי לאיש שהחלו להכיר ולראות שיש כאן איזה 'אדם',
כאשר ככלי אובד - בעת שנאבד הכלי.

בענין ראו איש את אחיו - בימים שכינה הגה"צ רבי משה קליערס ז"ע כרב בעיה"ק טבריה ועמד בראשות כולל
האברכים, היה זמן שמצב הכולל היה קשה, ובמשך מחצית השנה לא קבלו האברכים עמלי התורה את משכורתם (שכר
בטלה), רק הממונים על הכולל קבלו את משכורתם, ואף רבי משה כמותם. באחד הימים קרא רבי משה לממונה על
חלוקת המעות, ופקד עליו, כל זמן שהאברכים אינם מקבלים משכורתם אף את משכורתי לא תיתן. ואכן, בתחילת
החודש הבעל"ט לא הגיע השמש עם הסכום אל ביתו של ר' משה, לא חלפו כמה שעות ותבוא אליו הרבנית בקובלנא
על שכך ציווה, בטענתה, הנני חייבת מעות לשלם לחנווני ולשאר בעלי המלאכה, נענה רבי משה ואמר לה, אף לאברך
המתמיד 'חיים לובלינער' אין די בביתו, ואף הוא חייב כבר סכומים גדולים לבעלי חובותיו. והנה, כל זמן שלא יחסר
המוזג בביתי לא אוכל להבין אל לבם, ולהרגיש את צערם של עמלי התורה, ולא עוד אלא שאם אחד מהם יתאונן קשות
לא אבין ולא ארגיש עמו את כאבו, ואולי אף אפגע מדבריו, לכך אין ברצוני לקבל את המעות עד שגם הם יקבלו.

על רבי ירוחם הגדול ממיר זצוק"ל מספרים שפעם עלה אל הרכבת (באן), ובעלותו על מדרגות הרכבת בעת נעילת
הדלתות נשמטה נעלו אחת מרגליו, וכבר לא היה יכול לחזור ולקחתה כיון שהחלה הרכבת לנסוע, בו ברגע תפס ר'
ירוחם את אשר נעשה, חלץ את נעלו השנית והשליכה מבעד לחלון, בהסבירו לסובביו - הרי את הנעל הראשונה
כבר הפסדתי, ומה אעשה בנעל הזו שנשארה לפליטה... לכך השלכתי מיד גם אותה, והמוצא אשר ימצא את הנעל
הראשונה ימצא גם כן את השנית...

וכבר אמרו, כי כל אחד היה מגיע ל'השגה' גדולה כזו - להשליך את הנעל האחרת למען המוצא, אך הוא היה
'משיג' זאת רק לאחר כבר דרך בהרגיע נפשו מהבהלה שהייתה לו מאבידת הנעל, אך רבי ירוחם שכל מהותו הייתה
לחיות מתוך מחשבה על הזולת על כן 'השיג' זאת ברגע כמימרא בעת שעדיין יכול היה להציל משהו למען רעהו.

בייחוד הדברים אמורים בעסקי ממון, וכמו שאמרו בעלי המליצה על מאמרם ז"ל (שמו"ר יד א) שהחושך היה
כעובי דינר, ואמרו כי אכן, עובי הדינר והממון מכסה את העיניים שלא יראו איש ברעהו ובצרכיו.

כד. הרה"ק רבי דוד מלעלוב ז"ע היה אומר אין בידי לתת עצה כיצד קונים 'יראת שמים' אך אתן לכם עצה ל'אהבת
שמים', והיא, על ידי 'אהבת ישראל', כי על ידי שאדם מתמיד באהבת ישראל יבוא לאהוב את בוראו.

לספר מה שהפליא הקב"ה לעשות דהבחירה תהיה ביד האדם ואם יזכה יכול להתגבר על יצרו. ומעתה ילמד האדם ק"ו בן בנו של ק"ו, אם היתה הבחירה ביד פרעה לעשות הטוב בעיני ה' הרי בודאי יש בכוחו של כל יהודי להתעורר בתשובה שלימה אפילו מתוך מצב ירוד ושפל ביותר, כי בוודאי עדיין לא הגיע לשפלנותו של פרעה הרשע.

ויתחזק שלא ליפול ביד היצר המנסה להפילו בפח הייאוש שאינו שווה מאומה. אלא יקום ויאמר אכן יקר הנני לבוראי ובן יחיד הנני לו. ועדיין לא אפסה תקוותי, בידי להתעלות לשמי רום למדרגות העליונות ביותר. ונאמר לו למתייאש - מה לך כי נתייאשת, וכי מצבך הרוחני (או הגשמי) תלוי בידך... הרי הכל בידי ה' לא ניתנה בידך אלא ה'בחירה' אבל סוף דבר תלוי בידי ה', והרי 'בחירה' זו עדיין נתונה בידך כמתמול שלשום - בחר ב'טוב' והכל יבוא על מקומו בשלום.

הבט וראה מה שפירש הרא"ש בפרשתן (י כב) מדוע לא מתו דתן ואבירם בשלשת ימי האפילה במכת חושך כדרך שמתו כל רשעי בני ישראל בג' ימים הללו - כי אעפ"י שהיו רשעים לא נתייאשו מן הגאולה, הרי שאף רשע כדתן ואבירם אם אינו מתייאש מגאולתו (יציאת מצרים הפרטית בגלות הנפש) לבסוף יבוא לידי תיקונו השלם, מפני ש'ישראל אף על פי שחטא ישראל הוא' (סנהדרין מד). וידע כי אהבת ה' אל בניו רחומיו תמיד בתוקפה - לכל בר ישראל, אף אם כבר פגם וחטא באופן הנורא ביותר - תמיד מצפה הקב"ה שישבו אליו בכל לב ונפש. נמצינו למידים שעיקר האדם הוא - שלא יתייאש מגאולתו - וחלילה מלומר הנה אנכי מת ב'שלושת ימי אפילה' בתוככי מצרים הפרטי שלי, שהרי כבר ניסיתי זה כמה

ועוד עליו להחשיב את זולתו כדכתב הרה"ק רבי פינחס מקאריין זי"ע (אמ"פ השלם, בהעלותך שט) כי בכל אחד מישראל יש קדושה ודבר יקר, מה שאינו בן באחר זולתו.

אין ייאוש - לעולם לא יתייאש מעצמו ומגאולתו

כתב החיד"א זי"ע (נחל קדומים ריש פרשתן) שאפילו מפרעה הרשע לא מנע ה' דרך תשובה, ומפרש את הפסוק (ריש פר' בא) 'בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו, ולכאורה תמוה, וכי הכבדתי לבו היא סיבה וטעם לבוא אל פרעה, אדרבה היא הנותנת שלא ילך אליו שהרי כבר לבו ולא ישמע בקול משה להוציא את בני מצרים.

ומביא החיד"א שמצא בכת"י רבינו שלמה אסתרין (בן דורו של הריטב"א והר"ן) שאפשר לפרש 'כי' שהוא מלשון אעפ"י^כ, כלומר, 'בא אל פרעה אף על פי שהכבדתי את לבו'. כי אפילו פרעה הרשע יכול לחזור בתשובה. וכך איתא בשו"ת מהרי"ט (או"ח סי' ח), שאף ש'יצאה בת קול ואמרה שובו בנים שובבים חוץ מאחר' (חגיגה טו) מכל מקום אם היה 'אחר' בא לשוב היו מקבלים אותו (וכן כתב המהרש"א ח"א ד"ה יצתה) ד'אין לך דבר העומד בפני התשובה'. וכן נרמז בגמרא (פסחים פו): 'כל מה שיאמר לך בעל הבית עשה חוץ מצא', רומז על הקב"ה שהוא 'בעל הבית' על העולם כולו, ועלינו לשמוע בקולו, חוץ מבשעה שדוחה את האדם מלשוב בתשובה ואומר צא ממחיצתי, כי זה חשקו של בעה"ב, אלא שמטעה אותך [ל' ראשית חכמה' שער הקדושה אות כ"א].

ומבאר החיד"א את המשך הכתובים 'למען תספר באזני בנך ובן בנך', 'לומר דגם זה עיקר גדול

כה. וכמו שמצינו שאמר דוד (תהילים מא ה) 'רפאה נפשי כי חטאתי לך', וצ"ב, האם 'כי חטאתי' הוא סיבה וטעם ל'רפאה נפשי'. אלא הכוונה, 'אפילו שחטאתי לך'. שביקש מהבורא שירפא נפשו על אף שחטא ואינו ראוי.

כו. הנה איתא במשנה סוף יומא 'האומר אחטא ואשוב אחטא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה, אמר רבי עקיבא, אשריכם ישראל, לפני מי אתם מטהרין ומי מטהר אתכם - אביכם שבשמים... מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל... וביאר הרה"ק ה'שפע חיים' זי"ע שר"ע בא לחלוק על תחילת המשנה, ולדבריו אף האומר 'אחטא ואשוב' מספיקין בידו לעשות תשובה, וכדוגמת טהרת המקוה, מה מקוה מטהר את הטמאים - אף אם כבר נטמא וטבל, ושוב נטמא וטבל וחזר להיטמא אפילו אלף פעמים מכיוון שטבל עלה מטומאתו, 'כך' הקב"ה מטהר את ישראל אף פעמים.

ויזכור את דברי חז"ל (תנ"ב"א פל"א) מעיד אני עלי שמים וארץ, שהקב"ה יושב ומצפה להן לישראל, יותר ממה שמצפה האב לבנו והאשה לבעלה שיעשו תשובה.

מחט, בקבלה אחת קמנה, וסוף דבר תבוא לידי השלימות הראויה, כי הבא ליטהר מסייעין אותו. וכך גם הייתה גאולתן של ישראל ממצרים. כדמצינו בפרשתן (יב כג) 'ופסח ה' על הפתח', וברש"י 'וחמל... ודילג'. וכתב הרה"ק ה'שפת אמת' ז"ע (שבת הגדול תרס"א) דהנה איתא במדרש בפרשתן (מכילתא בא ה) היה רבי מתיא בן חרש אומר, 'ואעבור ואראך והנה עתך עת דודים' (יחזקאל טו ה) הגיע שבועתו שנשבע הקב"ה לאברהם שיגאל את בניו, ולא היה בידם מצות שיעסקו בהם כדי שיגאלו, שנאמר (שם ז) 'שדים נכוננו ושערך צמח ואת ערום ועריה וגו'', ערום מכל מצות. נתן להם הקב"ה שתי מצות, דם פסח ודם מילה שיתעסקו בהם כדי שיגאלו, שנאמר (שם ו) 'ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמך'. וכלומר, על דרך שאמרו חז"ל (שהש"ר ה ב, ב; ע' זוהר ח"ג צה.) 'פתחו לי פתח כחודו של מחט ואני אפתח לכם כפתחו של היכל', כי הקב"ה חפץ שאנו נפתח לו פתח קטן ועי"ז יפתח לנו פתח גדול במאד מאד".

וכמה פעמים ולא יכולתי, מן הנראה שכבר אשאר לעולמים ב'מצרים' שלי...

נוראות כתב הגר"א (בפירושו על שה"ש פ"ו) בלשון הכתוב (תהילים קיג ז-ח) 'מקימי מעפר דל מאשפות ירים אביון, להושיבי עם נדיבים עם נדיבי עמו', שהנה יש לך אדם שהוא דל ועני בתורה ובמצוות והקב"ה מקימו מעפר, אולם יש ששקוע באשפות רח"ל אך הוא אביון ותאב להינצל מן היצר ובמר ליבו זועק ומתחנן אל תביאני וכו', אזי הקב"ה מרוממו ביותר ומושיבו עם נדיבים - עם אברהם יצחק ויעקב שנקראו 'נדיבים'.

וחמל והרחיב - יפתח אפילו פתח דק

אם אמור יאמר האדם, איככה אוכל לכבוש הר גבוה כזה, כיצד אוכל להשתנות מן הקצה אל הקצה להיכנס ולבוא לפני המלך לעמוד לפניו לשרת. אף אנו נאמר לו, אכן, 'לא ניתנה תורה למלאכי השרת' (יומא ל.), ואין הקב"ה דורש מעמך כי אם לפתוח פתח כחודו של

כז. כבר אמר ה'חפץ חיים' על מדרש זה, דלכאורה קשה מה יוסיפו להם ב' מצוות גרידא להתרצות בפני הקב"ה כשהם שקועים במ"ט שערי טומאה. אלא, אדרבה היא הנותנת - דווקא במצב זה חביב כל דבר בפני הקב"ה, וחשוב בשמים ממעל.

מעשה בבחור מתושבי שווייץ שלמד בליטא, בחזרתו לביתו בסוף ה'זמן' היסב דרכו דרך העיר ראדין, ברצונו להיכנס אל ה'חפץ חיים' לקבל ברכתו, בנסיעתו ברכבת (באן) הנוסעת לראדין פגש באיש הדור פנים אשר שאלו אנה פניו מועדות, והשיב שהוא נוסע לראדין, אמר היהודי אף אני נוסע לראדין, תוך כדי שיחתם גילה הבחור שיהודי זה שמו 'צבי לעווינזאהן' - והוא ראש ישיבת ראדין חתנו של ה'חפץ חיים', ותרב שמחת הבחור על שפגש בו וביקשו שיכניסו אל חותנו. בהגיעם העירה באישון ליל הכניס ר' צבי את הבחור לביתו - אחר שלא היה לו מקום ללון, נתן לו לאכול ולשתות, לאחר מכן הציע לו מיטה בכרים וכסתות עבים מאד כראוי וכיאות לגודל הקור והכפור אשר שרר שם, השכיב הבחור עצמו מתחת הכר והכסת, והנה אך החלו עצמותיו להתחמם מעט, נזכר שעדיין לא התפלל מעריב, אמנם 'הכפור והגליד' הקשו עליו מאד לצאת מתוך המיטה, לעמוד ולהתפלל, ובפרט שנזכר בדברי ה'משגיחים' שאילפוהו בינה ש'אין עומדים להתפלל מתוך קרירות'... וגמר בדעתו לשכב עוד כמה רגעים, לחמם עצמו עוד קימעא ואז יצא מהמיטה להתפלל. למעשה, גברה עייפותו מטורח וטלטול הדרך ושקע בפרק 'הישן' בעמקות נפלאה ונוראה, עד שהקיצו ר' צבי לתפילת שחרית, וכל ענין ה'מעריב' שהפסיד פרח מזכרונו.

לאחר התפילה הגיש לו ר' צבי פת שחרית, ולקחו לבית חותנו ה'חפץ חיים'. כאשר נכנס הבחור אל החפץ חיים הוציא מכיסו פתקא שבה כתב לעצמו כמה שאלות שהיו לו, אולם החפץ חיים לא נתן לו לשאול אלא מיד אמר לו, בתקופה הקודמת הייתה עשירות גדולה ברוסי', כסף וזהב היו מצוים לרוב, הנני זוכר שבתקופה זו אם היה נופל לאי מי מטבע של 'כסף' לא היה מטריח את עצמו להתכופף להרימו, אמנם בימים אלו רבתה העניות ל"ע, ועתה אם יהלך אדם ברחובה של עיר ויפול ממנו אפילו רק פרוטה אחת של 'נחשת' תיכף יתכופף ויחזר אחריה, כי במצב שכזה אפילו סכום פעוט נחשב כהון רב. והנה תחילת דבר היה הבחור משתומם עד מאד מדוע ידבר עמו החפץ חיים מילי דעלמא, ודברים של מה בכך. אולם החפץ חיים המשיך בדבריו ואמר, בשנים קדמוניות בעת שהיו ישראל על אדמתם ובית המקדש עמד על מכוננו - כהנים בעבודתם ולווים בדוכנם וישראל במעמדם, וכביכול הייתה עשירות בשמים ממעל, לכן לא היתה נחשבת כל כך תפילת מעריב של בחור פלוני, אולם עתה בימינו, כשחושך יכסה ארץ - ונתמעטו

לעניינינו, אם אך מקבל האדם על עצמו לשמור על פיו ועיניו יבוא על שכרו משלם, וכדברי ה'שפת אמת' הנ"ל שפותח 'פתח דק', הרי מן הדין שיטול שכרו, ובוה יוצא כבר מעתה מגלות מצרים לגאולת עולם, אף קודם שעמד בנסיון. ואשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרין, וצריך לדעת שבכל מצב שהוא, גם אם כבר נפל, תמיד נשאר יהודי וביכולתו לשוב ולהיטהר על ידי שיקבל על עצמו קבלות טובות¹¹.

שובו בנים שובבי"ם - בת קול זו נועדה גם עבור הרחוקים ביותר

נוראות מצינו בגודל ותוקף האהבה שאוהב הקב"ה את כל איש ואיש מישראל¹². איתא במדרש (שמו"ר י"ה) 'קרא ה' למשה ואמר לו לך ומהול את בני ישראל... והרבה מהן לא היו מקבלים עליהם למול, אמר הקב"ה למשה שיעשה הפסח, וכיוון שעשה משה את הפסח גזר הקב"ה לארבע רוחות העולם והם פיזרו בארבע כנפות הארץ את ריח 'בשר צלי' שהיה נודף מקרבן הפסח, שנאמר (שיר השירים ד טז) 'עורי צפון ובואי תימן', והיה ריחו הולך כדי מרחק מהלך ארבעים יום. וכיוון שנתאוו בני ישראל לאכול מבשר הפסח נתכנסו אצל משה, ואמרו לו בבקשה ממך האכילנו מפסחך, אמר להם - אם אין אתם נימולין אין אתם אוכלין, מיד נתנו עצמן ומלו, ונתערב דם הפסח בדם המילה, והקב"ה עובר ונופל כל אחד ואחד ונושקו ומברכו, שנאמר (יהוקאל טו ו) 'אעבור עליך ואראך מתבוססת בדמיך' חיי בדם פסח, חיי בדם מילה'. עתה, בינו נא בדברי המדרש הללו שהרי כל

בני ישראל פתחו פתח קמץ ע"י דם פסח ודם מילה, ואותו 'משהו' שפתחו בני ישראל היה חביב לפני הקב"ה וחמל על זה הפתח והרחיב והגדיל זו הנקודה... ובאמת זה בא ללמד על הכלל כולו אפילו בכל אדם בפרט, כשהוא פותח פתח אפילו 'משהו', אם הוא אצלו כחומה יכול לבוא מזה לידי גאולה השלימה (ממצרים שלו), והלימוד לדין, שאף המשוקע במ"ט שערי טומאה, אם יעשה איזה 'איתכפיא' אף רק בענין אחד אבל יעמוד עליו כחומה, יצא מ'שעבוד לגאולה ומאפילה לאור גדול'.

והנה נאמר בפרשתן (יב כה) 'וילכו ויעשו בני ישראל כאשר צוה ה' את משה ואהרן בן עשו'. וברש"י 'וכי כבר עשו, והלא מראש חודש נאמר להם, אלא מכיון שקבלו עליהם מעלה עליהם הכתוב כאלו עשו'. וביאר הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע, דאיתא בגמ' (קידושין לט: מ.) 'ישב ולא עבר עבירה נותנים לו שכר בעושה מצוה, כגון שבא דבר עבירה לידו וניצול הימנה... ועושיין לו נם', ע"כ. והיינו שאם לא בא לידי נסיון אינו מקבל שכר על שלא עבר עבירה. כי השכר בא על 'התגברות' כנגד היצר, ואילו זה האיש לא בא לידי מלחמה כלל. אמנם המקבל על עצמו להיזהר ולהישמר מכל רע כפי יכולתו, מעלה עליו הכתוב כאילו עשה אף אם לא בא דבר עבירה לידו, כי הוא נדמה לשומר המקבל ע"ע לשמור כל הלילה מפני הגנבים וכדומה, שאי אפשר לבעל הבית לומר לו - הן לא באו גנבים בזה הלילה, מדוע אשלם לך. כי אדרבה, תשלום שכרו בא על עצם התחייבותו לשמור, וכך

שומרי התורה והמצוות, וכביכול יש עניות ומחסור בעולם העליון, הרי אפילו תפילת מעריב אחת של בחור יש לה חשיבות גדולה, ואין מוותרים עליה בשמים. מיד נזכר הבחור בשגגתו אשר שגג מלהתפלל מעריב, והרגיש בנפשו שמעדיף שהאדמה תבלענו לגודל הבושה,

אז אמר לו ה'חפץ חיים' האי מילתא - כי לפי מצב הנמוך שהיו בני ישראל במצרים, היה כח אף בשתי מצוות גרידא לרצותם לפני אביהם שבשמים, כי מה נראה לך, וכי במצווה אחת אפשר כביכול לקנות את אבינו שבשמים, אלא בע"כ תאמר שבזמן כזה - שכל ישראל ערומין מן המצוות, יש חשיבות רבה ועצומה לכל פעולה קטנה, אף אתה, דע לך בני כי כשאתה מרגיש שהינך ב'מוחין דקטנות', אל תתיאש מעצמך בשעה זו, כי אדרבה, דייקא אז כל פעולה קטנה חשובה ומתקבלת עד מאד לאין ערוך.

כח. אלא שעליו לעלות לאיטו - מדרגה אחר מדרגה, כי בלאו הכי לא תהא לעלייתו כל קיום. וכך למדנו בימי החנוכה שנפסק כב"ה שיש להיות מוסיף והולך (שבת כא:). ומכל מקום מהי ההוספה - נר אחד וקטן בכל יום, כי כך עולים בסולם העולה בית קל, מעט ומעט.

וידוע מאמרו של הרה"ק ה'בית אהרן' מקארלין זי"ע (בית אהרן, וישלח דף לו:) שבאם מכניסים נקודה אחת קטנה בתיבה 'אפס' שהיא מורה על ריקנות וכלום, הרי היא נהפכת לממשות, ונקראת עפעס (משהו בל' אידיש), כי אפילו נקודה קטנה של התחזקות חשיבות רבה יש לה.

כט. ידוע שהבעש"ט זי"ע היה אומר, הלוואי שאזכה לאהוב את הצדיק הגדול ביתר לכה"פ כאהבה שאוהב הקב"ה את הרשע הגדול ביותר.

עוד אלא שנחת רוח יש לבורא ככל התגברות של קרוין מחומר - אחר שזה בא לו בקושי רב.

ויתחזק בדברי ה'פרי מגדים' בספר המגיד (ח"ג, שובבי"ם פר' שמות, עמ' קס בד"ה הנה) כי ג' פירושים יש לתיבת 'שובב', א. מרד. ב. שבירה. ג. גירוש. כלומר אף החוטא שכבר מרד בה, ושבר את עצמו כלומר שנעשה בעל מום ע"י חטאיו, ואף גם זאת שנתגרש ממחיצתו של הקב"ה - לכולם יוצאת בת קול שובו בנים שובבים".

ומוסף הפמ"ג שאף אם כבר שב בתשובה וחזר למרדו, אל יאמר היאך אישא פנים לשוב בתשובה בשנית ובשלישית וכו', כי רק העבד באדון אין תרופה - אם בגד בו פעם אחת ושתי יגרשנו עולמית מבלי אפשרות לחזור ולהתפיים עמו, משא"כ בן עם אב - אין ברירה, ומקבלו בכל עת ששב, וזהו 'שובו בנים שובבים'. כי אנו 'בנים

אותן שבאו אל משה לא באו (מאחר שהיה ברצונם הטוב למול עצמם) אלא מאחר שהריחו ריח הבשר ונתאוו לו, ואעפ"כ שמח בהם הקב"ה כ"כ עד שנמלץ לכל אחד ואחד ונושקו בחיבה יתירה, מכאן נראה עד כמה מצפה הקב"ה לכל בר ישראל באשר הוא - אם ישוב מיד יקבלו בזרועות פתוחות.

והנה, המפורסמות אינן צריכות ראייה כי כל אשר בשם ישראל יכונה כבר הרגיש פיתויים אלו על בשרו כהנה וכהנה, כי בן דרכו של יצר - להראות לו פנים כאילו רחוקו מחוץ למחיצתו של הקב"ה ח"ו, ומוכיח לו זאת שהרי כבר ניסה פעמים רבות להתגבר על יצרו המעמיד לפניו נסיונות ולא עלה בידו, ומוסף להסיתו שיחשוב בלבו - מה לי להילחם, אף אם אתגבר בזו העת הרי בוודאי אחזור לסורי...". אך באמת אין זה אלא דמיון שוא, כי הבורא יושב ומצפה עליו שישוב אליו, ולא

ל. שמעתי מהגה"צ מהרי"מ שעכטער שליט"א שכל מגמתו של היצר לייאש את היהודי להפילו מדרך הישר - וכך יפתהו, ראה כמה הינך שקוע בחטא, ה' ירחם אלו מחשבות ורעיונות נופלים ברעיונך כאחד הפושעים שבקרב בני ישראל, וכה ימשיך לפתותו עד שהלה ירגיש כי אכן - אין חוטא ופושע כמוהו, ומזה עצמו יפול לבסוף ויכשל כחוטא ופושע הגרוע בישראל, עצתו, שישראל את עצמו - היכן כתיב בתורה שאיסור יש בדבר - שיהיה לאדם יצר המפתהו לגרוע שבגרוע, אין איסור אלא לשמוע בקולו, אבל עצם היצר אין בו כל איסור, ואדרבה רק כשישכון בקרבו יצר הרע ויתגבר עליו יתעלה ויגיע לתכלית הנרצה.

לא. ידוע שלשמירת הפיל (שלא יברח) די בחבל דק וחלוש, אף שבוודאי בכוחו של פיל לעקור את החבל כלאחר יד, מכל מקום 'שמירה מעולה היא'. והסבר הדבר, מכיוון שכשהיה הפיל קטן בן יומו היה סגי לו בקשירת חבל דק, וכשניסה אז להשתחרר ממנו לא עלתה בידו, לכן נקבע בנפשו שלעולם אין בידו לקרוע את קשרי החבל, וכבר איננו מנסה אפילו פעם אחת לחשוב אולי עתה משגדלתי ואני נושא משאות אדירים, כבר יכול אני לשחרר עצמי מחבל דק וקלוש זה... עלינו לדעת - 'מותר האדם מן הבהמה', להבין שאף אם כבר ניסה להתגבר על יצרו באיזה ענין ולא עלתה בידו, וכי משום הכי גם עתה לא יצליח, הרי יתכן שהיום נתחזקו כוחותיו ויוכל לנצח.

לב. וכך דרכו של יצר לפתות את האדם כי כבר 'משלו' הוא... וכבר פירש הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע את הכתוב (דברים כא י) 'כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה' אלוקיך בידך ושבית שבינו', שכשיצא למלחמה עם יצרו, יעזרהו ה' שישבה מהיצר את ההרגשה שנותן לו היצר לחשוב שהוא שבוי בידי היצר הרע ולעולם לא יצא מתחת ידו - ושבית מהיצר את כוחו וטענתו אשר אתה בשביו.

עוד 'תשובה' יענה ויאמר ליצרו המפתהו - שלי אתה, כי אמרו חז"ל (ירושלמי ברכות א ה) כתיב (משלי כג) 'תנה בני לבך לי ועיניך דרכי תצרנה' אמר הקב"ה אי יהבית לי לבך ועיניך אנא ידע דאת דילי (אם אתה שומר עיניך ולבך אני יודע כי שלי אתה), נמצא שבידי הדבר - אתחיל לשמור על עצמי בטהרת הלב ושמירת העיניים והריני מ'אנשיו' של הקב"ה.

לג. ועל דרך שטר של מאה \$ (דולר), שאף אם יפול לבוץ, ויתלכלך ויתקמט לגמרי, עדיין שוויו מאה \$ בלא שום פגם, ולא נגרע מערכו מאומה... כך עצם מהות היהודי אינו משתנה לעולם... אלא שאם נתרחק - יחזור ויתקרב לבורא כל עולמים.

ויתחזק במעשה שהיה, פעם כבו בשוגג (ע"י טלייתו) נרותיו של הרה"ק מסאווראן זי"ע בשב"ק, והיה הצדיק שבור מכך, עד שלא יכול היה לישן כל אותו הלילה, ולמחרת היום לא יכול היה לעמוד להתפלל ולומר פסוקי דזמרה, שהרי לרום מדרגתו חטא ופשע עד שהרהר בעצמו, הלא על ידי זה החטא 'הנורא' שחטאתי עתיד אני לירש גיהנום.

למקום, והקב"ה מרבה לסלוח כאב המתרצה תמיד לכנו
 אף אם שב וחטא כמה וכמה פעמים". וזהו מאמר הקרא,
 שובו בנים - אף שהייתם כבר 'שובבים', ואשתקד בימי
 השובבי"ם חזרתם בכם ממשובותיכם. מכל מקום כעת
 שובו אלי פעם נוספת ואקבל אתכם באהבה".

יהא רעוא מן קדם אבוהון דכשמיא שנוכה להתעלות
 למעלה למעלה באלו הימים המסוגלים, ונתחזק
 באמונה טהורה ובאהבת איש לרעהו, וכך נוכה להיטהר
 ולהתקדש בקדושה העליונה, ועל ידי זה יושפע שפע רב
 בכל העולמות, אכי"ר.

ומה עושים הרשעים בגיהנום - אמרו חז"ל שהרשעים עומדים ואומרים שירה לפני הקב"ה, אם כן מה לי הכא ומה
 לי התם, אעמוד איפה כאן ואשורר לפניו. ומכאן, כי עיקר העיקרים שלא להביט על מעשה העבר, אלא תמיד על
 'מכאן ולהבא'.

לד. איש יהודי היה באחד הכפרים, לפרנסתו שכר מה'פריץ' בית מזיגה ואחוזה גדולה וממנה התפרנס בכבוד, באחת
 השנים היה 'שווערע ווינטער' (חורף קשה) בה רבו השלגים והגשמים ונתמעטו השיירות העוברות ממקום למקום
 וכתוצאה מכך לא נכנסו עוברי אורח לבית המזיגה של היהודי דן וכמעט שלא הרוויח היהודי אפילו בעד לחם
 לאכול וכ"ש בעד 'דמי החכירות' מהפריץ... הגיע זמן הפירעון ועדיין אין בידו אפילו שווה פרוטה בעד החכירות, בלית
 ברירה נכנס היהודי בדחילו ורחימו אל הפריץ יר"ה ויבך ויתחנן לו שיואיל בטובו לדחות את תשלום חובו לשנה הבאה
 ואז יפרע חובו בעד שנתיים האחרונים (בקוותו שבשנה הבאה תמלא חנותו בקונים ויהיו מעות מצויין בידו), נכמרו רחמיו של
 הפריץ האכזר ודחה את פרעון החוב לשנה הבאה. והנה עבר קציר כלה קיץ... ויבוא החורף ו'אודך' (כיניו לדבר הנשנה,
 והוא כדרך שכופלים את פסוקי 'אודך' באמירת ההלל) השלגים והמטר של אשתקד לא היו אלא 'משל' למה שנעשה בזו
 השנה... וממילא פסקו גם השיירות מלעבור... והנה קרב ובא 'יום הדין' - יום הפרעון, חשב היהודי לעצמו הכסף
 איננו ואני אנה אני בא - הרי הפריץ יחרוץ את דיני ואת דין כל בני ביתי להעלותנו במהרה לישיבה של מעלה... מה
 עשה היהודי, אסף כל חפציו ומטלטליו עלה על עגלה וישא יעקב רגליו ויברח' אל עיר מבטחים... אלא שבעמדו
 בשערי העיר פגע ב'פריץ' בכבודו ובעצמו וכבר חשש היהודי שנתפס בקלקלתו ומי יודע מה יעלה בגורלו, אך יהודי
 אינו מתייאש לעולם, ו'על אתר' מצא עצה נפלאה, מעצמו ניגש אל הפריץ וכה אמר - לא שכחתי, את חובתי אקיים
 - בעוד יומיים בבוא העת אכנס לבית הפריץ למלא ידיו בדמי החכירות... אלא שכעת הנני ממחר לעיר הגדולה כי
 למחר אנו עורכים 'יום טוב' כמו שידעת שבכל יום טוב אנו נוסעים לעיר הגדולה לחוג את החג בקרב מיודענו ומכירינו
 דשם, אמר לו הפריץ, לא ידעתי מה אמר מר, כי בקי אנכי במועדי ישראל והנני מכיר את 'חג המצות, חג השבועות
 וחג הסוכות', שמא יואיל מע"כ לומר לי איזה יום טוב יש לכם היום... אמר לו היהודי היום הוא חג פליטתנו. בירכו
 הפריץ ברכת הדרך ונפטר ממנו לשלום וליהודי הייתה אורה ושמחה וששון ויקר...

ויהי ממחרת יצא הפריץ לרחוב העיר והנה הוא רואה כי אצל היהודים 'עסקים כרגיל' - כל חנויותיהם פתוחות,
 אף בידיהם הם מחזיקים את הפלאפונים (סעל') ושאר דברי חול... מכיוון שכן שאל את היהודי הראשון שפגע כיצד
 הינכם מחללים את קדושת המועד בחוצות העיר, וכי לא 'יום טוב' היום לכם, תמה היהודי בפניו באיזה 'יום טוב'
 מדובר... אמר לו הפריץ, ה'מושקע' שלי (כיניו ליהודים חוכרי בתי המזיגה) גילה את אזני כי 'יום טוב' הוא לכם היום...
 מיד הבין היהודי ב'פקחותו' כי אכן יש כאן איזה 'יום טוב' - ששון ושמחה' בין המושקע והפריץ עשה עצמו כ'נוכר'
 ושאל את הפריץ, שמא תאבה לומר לי כיצד כינה מושקע את היום... א"ל הפריץ 'חג פליטתנו'... נענה היהודי ואמר,
 אכן, בוודאי חג זה הוא חג הגדול ביותר מכל חגי ישראל, אלא שנשתנה חג זה מכל החגים שהם מועד ומן קבוע
 להם, ואילו חג זה יש לכל יהודי זמן שלו שבו הוא עורך את 'פליטתו'...

אף לנו ייאמר, לכל יהודי יש 'חג פליטתנו' איש איש בנסינותיו, זה בשמירת עיניו וחושיו, זה בסתימת פיו מלדבר
 א פעטע שטיקל לשון הרע (לשון הרע עסיסית), זה בעצירת עצמו מלפגוע ברעהו, זה בתורה וזה בתפילה - כל אחד יקיים
 'פליטתו' מהיצר בעיתו ובזמנו הראוי לו, ואכן, חג זה הוא החג וה'יום טוב' הגדול ביותר מכל מועדי וחגי בני ישראל.
 לה. כע"ז כתב הרה"ק מווילעדניק זי"ע (שארית ישראל שער השובבי"ם, דרוש א') ברמז דברי חז"ל (חגיגה טו.) 'שובו בנים
 שובבים חוץ מאחר', שבימים אלו יש פתח לתשובה גם למי שכבר פגם כל כך ונקרא 'אחר' והרי הוא מצוי
 ושרוי 'חוץ' מהיכלות הקדושה. ויש בימים הללו כוח לכפר על פגם הלשון והקדושה אף למה שיוה"כ אינו מכפר
 (עיי"ש באריכות). וכל ערום יעשה בדעת ובתבונה לתפוס דרכי התשובה ולא להרפות.